



DIMA

Noizko ete da Dimatarren umorea?

Jo panderoa eta eragin. Atzaparrei eragin eta gorputzari eta gonaei. Irudimena-ri eragin eta begiei. Bat ikusi ta a zirikatu. Bateri deitu ta bestea loxindu. Bateri begiratu ta besteari kifu...

Maritxu Petronila
Olabarrikue
katuak jan dautsola
sutako talue.

Maritxu ez eidazu
katurik mankatu,
saguak kuyetako
katua biogu.

Gaztaña kolorea
daukazu Maritxu,
Patziko Balzolakoak
zurituko zaitu.

Patziku Balzolako
tartien tartien
Igorrera yoaten da
nobiya eskien.

Eta alaxe, olgeta-benetan, erriaren gatza erakutsiz, umorea agertu eta zabal-
tzen, biziari irri egiñaz, biziari tarte artuz eta ziria sartuz bizi dira emen.

Ortuen perejille,
saleruen gatza,
faltrikera beruez
tabernan lebatza.
Lebatza ezin bozu
ba dago buzkantza,
pandero yoten nabil
kendu daizun gantza.

Ba nabil, Dima'n.

Menditarrak dira arratiar erriak. Menditarrak eta menditsuak. Bizi-lagunez ez ugari eta andi, baiña lurrez bai. Kontu egin Zeanuri Bizkaitik irugarren andiena dala lurrez. Eta bere ondoren Dima dagola. Zeanuri'k 67,28 kilometro lautu, Dima'k 62,22. 45 kilometroko ingurua osotzen dabe Dima'ko lurak.

Ala ta be 1.040 lagun bakarrik bizi dira Dima'n. Kilometro lautuko 17 lagun inguru. Basauri'n, kilometroko zazpi milla. Alde ederra.

Arostegieta, Bargondia, Bizkarregi, Intxaur-bizkar, Indusi, Lamindano, Oba biak, Olazabal eta Ugaran dira bere errialdeko zatiak.

Irakaskintza: Txikiena, erriko eskoletan. Erdikoa, batxiller eta antzerakoak, Yurre'n, bertotik lau kilometrora. Langintzaetakoena, laboralak, al dan tokian.

Ongi-bidea, langintza: mendietan eta egur erabilketan. Serra bi dagoz.

Berrogetamar urte oneitan erdira etorri da Dima.

Orain 50 urte, Patxi Zalbidegoitia zan alkate eta Txomin Zarate, parroko. Bera eta beste bost abade laguntzalle egoten ziran sasoi aretan erri onetan. Gaur parroko bat eta... Orduko sei abadetatik bat bakarra ez da bizi.

Sei taberna egozan orduan. Egia esateko, sei taberna areitatik, lau jateko dena eta taberna batera ziran. Iru serra be bai, eta beste lau arostegi eta iru burdintegi, errementari. Eta Dima'n beti egoten ziran egur-ikazkigiñak.

Arteagaz egiten dau
Miel'ek ikatza,
kurpittana bizia ei da
ta arteana latza.

Dima'ko siniskerak:

Amatasunean bularretara bear aiña esnerik ez yatortzula? Zoaz Bekorregi'ko Ama'rengana.

Zure neskatoak ez dakila berbetan? Edo ta umiak nekez ba datoz ibiltzen ikasten edo bildurti, zoaz Lamindaño'ko Amagañe.

Ala esaten dakie Dima'n.

Lamindaño'ko parroki au, San Pedro'ren "anejea" da. Arrati'ko parroki eta ermitetan, bigarrena denporetan.

Bertako Ama Birgiña'ren irudia, XV garren gizaldikoa da. Arteari begira esaten dakie, Ama baiño Semea urduriago dala. Ama gotikoa eta Semea Pizkunde tankeretan sartu nairik. Bikorregi'n dagona oraindik daukan baiño zar itxura geiago daukana ei da. Orduko santugiñak, zaarregi egin nairik, ez ei eban lortu artean zerbait dakieni ziri ori sartzerik. Orra. Lamindaño'koak 0,88 daukaz luzeran, Bekorregi'koak 0,60.

San Pedro'ren parrokia, "anejea" eta beste bederatzi ermita dagoz Dima'n. Ez, ain zuzen be, Arrati'ko errietatik geien.

Zarra ez ba da be, oraindik 250 urte inguru, ikusgarri eta zaintzea merezi dabena, Erruki'ko Amaren ermitea da.

Jakingarria: Lamindano'ko eleizan txilin zaar bat dago, brontzekoa, eta bertan au irakurri lei: Me fecit Johannes de Afinea. 1553.

San Pedro parrokia noiz egia zan ez ba dakigu be, 1729 urtean erre egin zan eta beriala eleizaren arduradunak artzen ebezan amarrenak barrizatzeko eskia ziran.

Luze joan zan barrizatzea. Erremata artu ebanak amaitu ez, eta gero nasteak, asarreak eta zorrak ordaindu ezin. Urteak igaro ziran orretan. Zorrak ordaintzeko, erbestera dirua eskatu eta Durango'ko Santa Susana'ko monjak be emon zati bat, urteko euneko bi korriduan. Danetara, zorrak ordaintzeko, 87 milla errial eskatu ziran.

Aldare nausiko erretablua Pedro Pillan'ek egin eban eta 22.090 errial kostatu zan. Irudia, imagia bi milla errial.

1735 urtean egin zan barrizatzeko erremata eta oraindik ogei urte geroago lan asko amaitzeko egozan. Geroago, 1800 urtean, barriro premiña asko kon. pondu edo barrizatu ziran.

Dima'ko beste imagia baliotsu bat, gaur Bilbo'ko Arkeologiko Museoan dago: Oba'ko ermitako Santa Ana, Andra Mari bere Semeagaz eskuetan dabela, Antxiñako ezan nai askodun agergarri da.

Amabi urte neukazan 1926 urtean, ikasten nebillala, irakasle barri bat etorri yakun Erroma'tik. Markiñara. Al eban guztian kontseju bat emoten euskun gure bizitzarako: Dima'ko Aita Domingo'ren antzeko izaten alegintzeko. Il barri zan dimatar au eta santu entzutea beriala zabaldu zan baster guztietan. Berak be ezagutu ei eban. Sekula ez ei eutsan gauza berezirik igarri, ixil-ixilik, irribarrezka une bakoitzean egin bear zana zintotasunez eta betetasunez egitea besterik. Alakoxe fin fiña ei zan Domingo Iturrate eta Zubero, dimatarra, bere gaztearoko sasoirik onenean. Urte batzuk dirala ekarri zituen bere azurrak Bizkai'ra eta Algorta'n gorde, santuen aintzaz goratzeko asmotan.

Irutasuneko Ordenan, Trinidadekoan, Dima'k azi ona sartu eban.

1971 urtean Ordena onetako Nagusi izendatu eben bertako beste seme bat. Zortzi izkuntza, berbeta ei dakiz. Eta 42 urteagaz Ordena bateko buru izentatzeko beste zerbait geiago be bear da. Orra Aita Iñaxio Bizkarguenaga.

Jarraitu daigun seme jatorrak agertzen.

Bizarrak nok? Laga kaputxinoei. Baiña ara joan egin bear da. Eta an sartu zan bein Bargondia auzoko seme bat: Saturnino Soloeta Iturrondobeitia.

Fraidetu orduko Suiza'ko Friburgo'n Aita Getino'ren ikasle. Euskaldun jator. Maixu orrek be ala deitzen ei eutsan: euskalduna, Andik Argentina'ra joan eta ainbat urtetan euskera zabaldu nairik, euskaldunen artean lanean. Euskerazko liburuak be agertu zitun. Kursu bitarako ikasgaiak. Erderaz eta prantsesez.

47 urte eukazala, Bizkai'ra agertu zan etxeokak ikusten. Zelan begiratu bear ete da bizitzeari adin orretan?

Bizkaia'n egoala Aita Fernando —ala deitzen zan Ordenan—, mixiolari sentidu zan. Eta ordurarteko Argentina eta Txile'ko nausikeriak lagata, bakar-bakarrik Txina'ra joan zan. Eta an bereak eta bi ikusi beste 26 urtetan. Ango nastetan estu ibili ondoren, Manila'ra joatea lortu eban eta antxe il, beste amar urte lanean egin ondoren, 83 urtedun.

Nik, beratzaz, bere auzoko batek idatzi ebana gogoratuko dot: Buruz azkarra, argia eta sakona, gitxi lez. Eta biotzez oraindik aundiago ta goragoa.

Bilbo'ko Museo Arqueologico'n, testigantza bakan lez, Dima'n batutako illobietako gorantza edo lauda bat dago. Brontzezkoa. Urizartarena da. Egon zan Dima'n bizitza guztirako Bizkai'ko Foruetako alkate lez izentaturiko Urtuño Urizar bat. Arek ipiña zan lauda ori bere aurretikoen illobian.

Laga daiogun biziei meritu geiago irabazten, brontzezko oroigarrien ordeztan, biotzen eskar beroa agertu al izateko.

Lengo gizaldiko bat: Zamakola. 1804 urtean besterik ez zan entzuten Bizkaian. Orduko algara eta ekitaldiei zamakoladea deitu be eutsen. Orduko testigantzak diñoenez, Simon Bernardo Zamakola, Dima'n sinistu ezin aifako eran maitatua izan zan.

Beste baten sartuko gara Balzoletan, lamifien ziriketetan. Gaur, sartu garean lez, urten daigun pandero otsean Dima'ri kantetan:

Antxine esan neutsan
dimatar bateri,
gorde zakidazala
prenda eder ori.

Prenda eder ori nor dan?

Menditik kalera etorri ta bera nausi, esaten da ifioiz alkateekaitik.

Ni ez nabil agintariei begira. Liburuei begira nabil eta bai esango neuke batzuk liburutegietako sagutxu deitzen ba dautse be, zulo guztien barri dakilako, beste batzuk liburutegietako alkate uste dabela, uste eta autortu, benetan euretako begirale zintzo dalako.

Nor dan prenda eder ori?

Lino Akesolo..., sortzez eta ametsez dimatarra. Gaur zaindu daigun, bai eta goretsi be, arlanduetan, geroak jakin dagian bera nor dan.

Augustin Zubikarai